వేసవి సెలవు లయిపోయి స్కూళ్ళు తెరిచి నెల దాటినా వర్షన్యుడు వర్షించలేదు. కనీసం గర్జించనైనా లేదు. 'అయితేనేమాత్రం నా కేం తక్కువ?' అనుకుంటున్నట్లు మోక్షపాం హైస్కూలు ఆవరణలోని బీరమొక్క ఆదరా బాదరా పుష్పవతి అయిపోయి ఫలదీకరణం చేసేసుకుని ఒకే ఒక శిశువును కని హడావుడిగా దాన్ని పెంచుకుని పెద్ద చేసేసుకుంది. ఇట్టిదైన ఆ మొక్క వంశాభివృద్ధికి కర్త్యంచి, 'చేయించి', 'పెళ్ళించి' తోడ్పడినవాడు మొదటిశ్రేణి తెలుగు పండితుడు ముఖలింగం. చాలా కాలంగా క్రాఫ్టు పోస్టులో పంతుళ్ళు లేవర్ని. జిల్లాబోర్డు వారు అనుగ్రహించలేదు. తాను, 'పరోపకారార్థం ఇదం శరీరమ్', 'ప్రయత్నించి ఎంత చిన్న దీపాన్నయినా వెలిగించు'—ఇత్యాదిగా గల బొమ్మలెమియుడు గుంపువంటి అనేక ముడి సుడికారాలను బాలుడుగా ఉన్నప్పుడే పడిపడిగా జీర్ణించు చేసుకున్న వాడననీ, అందుచేతనే ఆ ఖాళీ క్రాఫ్టు పీరియడ్లలో పిల్లల్ని, తద్వారా స్కూలునీ ఉద్ధరించటానికి పూనుకున్నవాడననీ అన్నాడు ముఖలింగం. అయితే, 'ఇతగాడి ఈ ప్రకటీకృత ధర్మబుద్ధి స్కూలు పెరట్లోని ఫలసాయం పట్లనే గాని, అతని అసలు బాధ్యత పట్ల కాదు. ఏమాత్రం అవకాశం ఉన్నా స్కూలు తాలూకు ఆస్తుల నన్నింటినీ ఏకంగా పుక్కిట బట్టేసేవాడే గాని, ఇతగాడు పట్టుమని పది ముక్కలయినా పుట్టు కుంకలకు చెప్పు బుద్ధి కలవాడు కాడు' అని చాలా మంది అనుకొనటంకూడా జరిగింది. 'ఎవరేమనుకుంటే నేమి; ఏమీ చేయ లేంతవరకూను? అసలు ఏమీ చేయరు, కూడాకద' అనుకొన్న ముఖలింగం ఆదే ఆవరణలో అవకాశమున్నంత మేరలో ఆనప, దొండ, గుమ్మడి ఇత్యాది విత్తనా లనుకూడా నాటేశాడు (నాటింపించాడు 'పిల్లల చేత'). అవి మొలవగా వాటి వైపు ఓరగా చూసిన తోటి పంతుళ్ళ వీపులమీద చెయ్యేసి, 'వాటిని కాయనివ్వండోయ్. మీ అమ్యామ్యాలు మీకు ఉన్నాయిలే' అన్నాడు. వాళ్ళు ఓరగా చూడటం మానేసి దోరగా సహాకరించటం ప్రారంభించారు. ఇదంతా గతం. ప్రస్తుతమైనది బీరమొక్క తన కడుపున ఓ పుత్రుణ్ణి పుట్టించుకుని పున్నామ నరకం నుంచి తప్పించుకోవటం.

ముఖలింగం పంతులు ఓ ఆదివారం నాడు ఉదయాన్నే వచ్చి కాయను పరీక్షించి, స్పృశించి, దాని వృద్ధిసందర్భాలను (రేట్ ఆఫ్ గ్రోత్) కొలిచి, తృప్తిగా విశ్వసించి, దాని ఋనసార్థమైన (కోయడానికైన) ముహూర్తం కూడా అప్పుడే స్ఫురించగా, తద్విధానాన్ని గురించి ఆలోచించుకుంటూ ఇంటికి వెళ్ళాడు.

'క్రాఫ్టు పీరియడ్లలో స్కూలు పెరట్లో పిల్లలు పెట్టిన పాదులు కుచేలసంతానం వంటి కాపు కాసేస్తున్నాయి' అని తన చార చక్షువయిన స్కూలు ప్యూను జంబుకేశ్వరరావు చెప్పగా విన్న 'తలకాయపంతులు' (హెడ్ మాస్టరు) ఆ మర్నాడు స్కూలు తెరిచేముందు గంట ముందుగానే ఆగమనం చేసేశాడు, రోజువారీ అలవాటుకు విరుద్ధంగా. అతగాడు ఆగతించడమేమిటి, పెరడును పరిశీలించడ మేమిటి, ఆ బీరకాయను తుంపించడమేమిటి, దాన్ని తన గదికి తెప్పించడమేమిటి—ఇవన్నీ ఏక కాలమందు జరిగిపోయినాయి. 'మొదటి పీరియడు సగమయ్యాకఅలవాటు ప్రకారం తానెట్లాగూ భోజనానికి వెడతాడు గదా—అప్పుడు దాన్ని తీసుకువెళ్ళి తన అభివృద్ధి కారణభూతురాలైన తన "ఇంటిదీపా"నికి తన ఆరు నెల్ల పరిపాలనలో ఈ స్కూలు పొందిన అభివృద్ధిని ఈ బీరకాయలో దర్శింపించి, ఆమె చేతనే దాన్ని వండింపించి, రుచియింపించి, పొగిడింపించుకుందాము' అనుకుంటూ దాన్ని తన టేబిలు సొరుగులో భద్రింపించుకున్నాడు మానవుడు.

* * *

గంట గడిచింది.

పది దాటుతూంది.

తమ తమ కాలానుసారం పంతుళ్ళందరూ వచ్చే సమయం అయింది. మొదటగా వచ్చిన వాడు ముఖలింగం పంతులు. హుషారు నిండిన ముఖంతో ఖుషీగా కిళ్ళీ నములుకుంటూ హెడ్మాస్టరు గదిలోకివచ్చి గొడ్డలితోకొట్టబోయి నట్లు నమస్కారం చేసి, "రిజిస్టరు?" అన్నాడు.

'పిల్లలకు వినయ విధేయతలను నేర్పవలసిన వాళ్ళు పంతుళ్ళు గనకనూ, దీనికై ఆ వినయ విధేయతలను ముందర పంతుళ్ళే క్షుణ్ణంగా నేర్చుకోవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది కనకనూ, వాళ్ళు ముందరగా తన దగ్గరకు వచ్చి కనుపించటం, విధిగా నమస్కారం పెట్టటం, తన ఎదురుగానే రిజిస్టరులో సంతకం పెట్టటం— ఇవి అత్యావశ్యకాలు' అనేది హెడ్మాస్టరు గట్టిగా నమ్మిన మాత్రం.

దీనిప్రకారం ముఖలింగం పంతులు పెట్టిన నమస్కారాన్ని అందుకున్నట్లుగా తల విగరేసి, హెడ్మాస్టరు తన సొరుగు బర్రున లాగి సంతకాల రిజిస్టరు బయటకు తీసి టేబిలుమీద పడేశాడు.

ఈ క్షణకాలంలో జరగకూడనిది జరిగిపోయింది! ముఖలింగం పంతులు తాలూకు చక్రాల్లాంటి కనుగుడ్లు చాలా చురుగ్గా పనిచేశాయి. సొరుగులో ఉన్న బీరకాయను అతగాడు చూడనే చూశాడు!

చూసీ చూడగానే ఉబ్బరోగి కళ్ళలా అతని కళ్ళు మరీ పెద్దవయి మళ్ళీ చూశాయి. ఆలోచనలో పడి అతని తల పక్కకు కిటికీ వైపుగా తిరిగింది. కొన్ని క్షణాల తరవాత తిరిగి యథాస్థితికి చేరుకుంది. అతని చేతులు టేబిల్ పైన పడ్డాయి. నడుము ముందుకు వంగింది. మొహం హెడ్మాస్టరు మొహం వైపు సాగింది. నోరు మాట్లాడబోతూంది. అయితే, అతని కళ్ళు మాత్రం సొరుగు లోకే చూస్తున్నాయి.

ముఖలింగం అడిగాడు: "ఆ బీరకాయ ఎక్కడిది, మాస్టారూ?"

అప్పటికి తన అజాగ్రత్త అర్థమయి నట్లుంది, కంగారు పడుతూ చటుక్కున సొరుగు మూసేశాడు హెడ్మాస్టరు. ముఖలింగం మొహంలో రక్తం గూడు కట్టుకుంటున్న ఛాయలు గోచరిస్తున్నాయి.

"మూసి పెడితే మాసిపోదు, మాస్టారూ! అది ఎక్కడిదో చెప్పండి."

"ఇహిహి!"

"నవ్వితే సరిపోదండి. ఎక్కడిదో చెప్పండి."

"ఇహిహి. . . . ఎక్కడిదైతే నేమిటెండి! వెళ్ళి మీ పని చూసుకోండి."

"నా పని చేసుకోమని మీరు చెప్ప నక్కర లేదు. నేను చేసుకుంటూనే ఉన్నాను. ఎటొచ్చీ మీ పని విషయమే నే నడుగుతున్నాను... ఆ కాయ ఎక్కడిదో మీరు చెప్పకపోతే నాకు తెలియదను కున్నారా? అది ఈ పెరట్లోది కాదా?"

హెడ్మాస్టరు మొహంలో చిరాకు తొంగి చూసింది. పది క్షణాల పాటు ముఖలింగం వైపు తీక్షణంగా చూశాడు. స్వరం హెచ్చించి అన్నాడు:

"అవునయ్యా, పెరట్లోదే. నేనే కోయించాను. అయితే, ఏమంటారు?"

"ఆఁ అదే, అదే. . . అదే నే నడుగుతున్నాను. ఎందుకు కోశారని అడుగుతున్నాను. ఎవర్నడిగి కోశారని అడుగుతున్నాను. మీ ఇష్టం వచ్చినట్లు కోయ డానికి ఇది మీ ఇల్లనుకున్నారా?" ఇలా అంటూ ముఖలింగం టేబిలు మీద వంగి ఉన్నవాడల్లా తిన్నగా నించుని చేతో టేబిలు గుద్దాడు.

హెడ్మాస్టరు ముఖం బిగుసుకుంది. కళ్ళు ఎర్రబడ్డాయి.

"ఏమండోయ్, ముఖలింగంగారూ, మీరు ఎవరితో మాట్లాడుతున్నారో తెలిసే మాట్లాడుతున్నారా? ఇది నా అజమాయిషీ కింద ఉన్న స్కూలు. నా అధికారం చెల్లే స్కూలు. నా స్కూలు. నా స్కూల్లో వస్తువుల్ని వాడుకోవటం నా ఇష్టం. మీ రెవరు నన్నడగటానికి? ఒళ్ళు దగ్గరుంచుకొని ప్రవర్తించండి. లేకపోతే చిక్కుల్లో పడతారు."

ముఖలింగం కళ్ళు చింతనిప్పు లయ్యాయి.

"ఏమిటేమిటీ! ఇది మీ స్కూలా! మీ తాత కట్టించాడా? మీరు కట్టించారా? ఎవడబ్బ సొమ్మని ఇక్కడ దాచిపెట్టారండి, ఇక్కడివస్తువుల్ని స్వేచ్ఛగా వాడుకోవడానికి? పైగా 'మీరెవరు?' అని అడుగుతున్నారా? నేను ఈ ఊరి వాణ్ణి. నా సర్వీసు మొదలయినప్పట్నుంచీ ఇక్కడే ఉన్నవాణ్ణి. మీ లాగా పన్నెండేళ్ళలో పదిహేను వందల పిటిషన్లు పెట్టించుకుని పాతిక ఊళ్ళు తిరిగిన వాణ్ణి కాను. ఒళ్ళు దగ్గరుంచుకోవలసింది మీరే. నోటి కొచ్చినట్టు పేలారో, మీపు ఇస్త్రీ చేయించెయ్యగలను, జాగ్రత్త!"

ముఖలింగం ఊగిపోతున్నాడు. చేతులు పైకి ఎగరేస్తున్నాడు. అతని గొంతు గొట్టంలా ధ్వనిస్తూండటంతో అప్పటికప్పుడే బయట ఓ ఏభై మంది కుర్రాళ్ళు మూగి వినోదం చూస్తున్నారు. సంతకం పెట్టటానికై లోపలి కొచ్చిన పంతుళ్ళు 'మ కెందుకీ గోల' అనుకున్నట్టున్నారు, ఒకళ్ళొకళ్ళే. బయటికి జారుకుంటున్నారు. సైన్సు పంతులు మాత్రం ఉండిపోయాడు. ముఖలింగం మాట్లాడడం ఆపగానే అతని వీపు మీద చెయ్యేసి అనునయ స్వరంతో "మాస్టారూ, తొందర పడటం మంచిది కాదు. శాంతమే భూషణం. ముందర బయటికి పదలెండి" అంటూ చేయి పట్టుకోబోయాడు. ముఖలింగం మొహంలో కోపం పరవళ్ళు తొక్కింది. చేయి విదిలించుకున్నాడు.

"ఆగండయ్యా, నన్ను నొక్కటా రేమిటి, అక్కడికి తప్పు నా దయినట్టు! ఈ బోర్డుస్కూలు తనదిట, తన అబ్బ సొమ్ముతో కట్టించినట్టు. అంతా తన ఇష్టమేనట, బోడి ఇష్టం. మన మంతా ఇతని కళ్ళకు నల్లుల్లాగానో, బల్లుల్లాగానో కనిపిస్తున్నాం కాబోలు. ఏళ్ళతరబడి స్కూలును కనిపెట్టుకు నున్న వాళ్ళం మనం, ఈ వేళ వచ్చిన వాడు ఇతను. స్కూలు పట్ల మనకున్న బాధ్యతలో ఇతనిది ఎన్నో వంతండీ? అయ్యో, అయ్యో! అడవిలాగా ఉన్న ఆ పెరడును ఇట్లా పచ్చగా చెయ్యటానికి

గుండు సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు

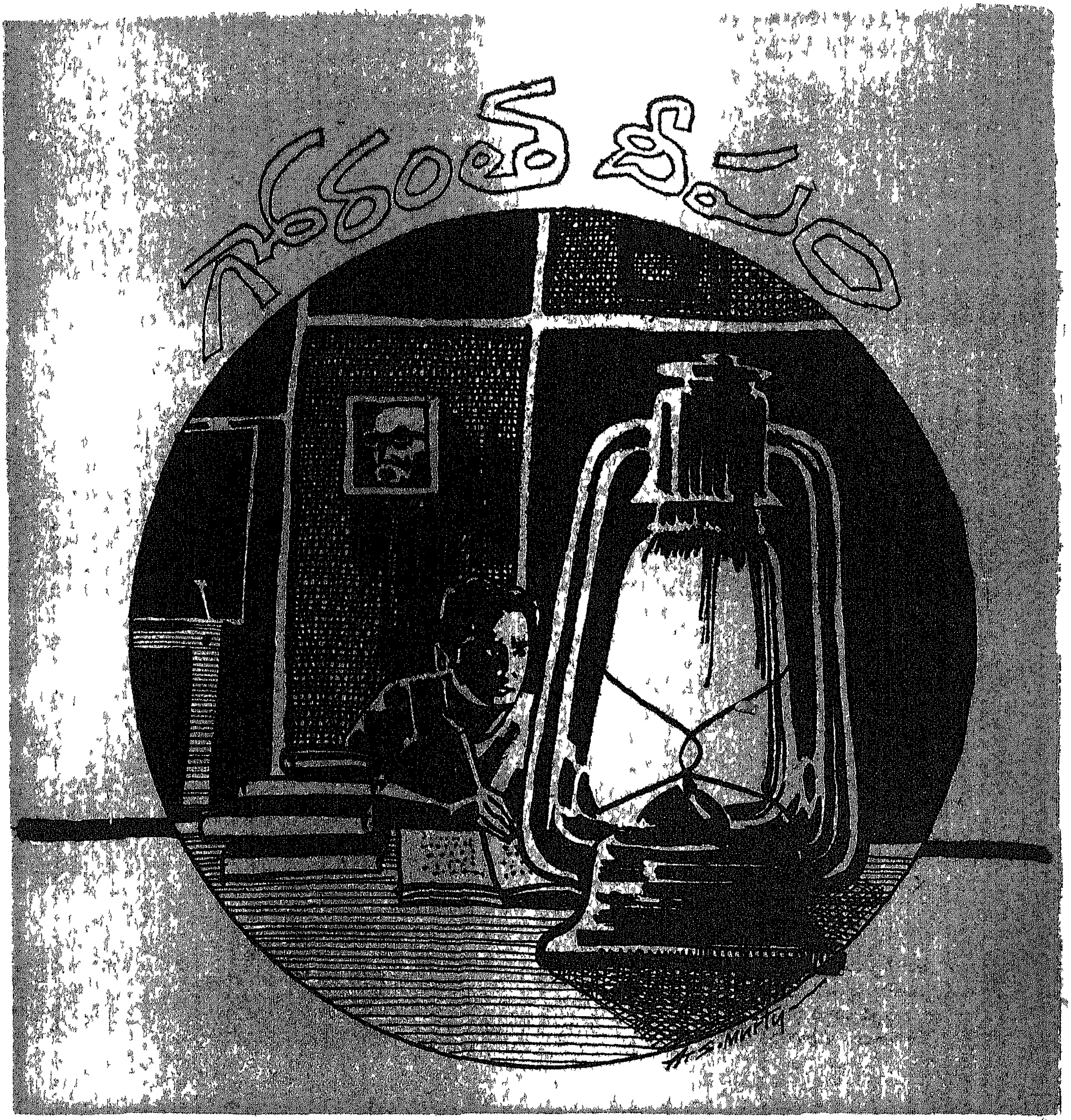

పిల్లలు ఎంత శ్రమపడ్డారండీ! ఎక్స్ట్రా వర్కు అన్న పేరేగాని,ఆ కాలం సరిపోలేదే! సెలవనక, పండగనక ఏ మాత్రం ఒళ్ళు దాచుకోకుండా నేనుకూడా వాళ్ళతోబాటు శ్రమపడబట్టే కదండి, పెరట్లో పాదులు కాపు కొస్తున్నాయి! అటువంటిది నాతో మాట మాత్రం చెప్పా చెయ్యకుండా పుటుక్కున ఆ కాయను కోస్తా తెంపు కుని ఇంటికి చేరవేసుకుంటున్నాడే ఈతను . . . ఈ పెద్దమనిషి. . . ఇతనికి అసలు బుద్దేమయినా ఉందండీ?'' ముఖలింగం స్వరంలో ఊపు కొంచెంగా తగ్గింది.

హెడ్మాస్టరు కుర్చీలోంచి లేచి పచార్లు చేస్తున్నాడు. అవమానంతో మొహం దించుకు పోయింది. ప్రతీకారాని కని కాబోలు తీవ్రంగా ఆలోచిస్తున్నాడు.

సైన్యపంతులు లౌక్యంగా పరిస్థితిని చక్కబెట్టి ఉభయత్ర మంచి చేసుకోవా లనే ప్రయత్నంలో ఉన్నాడు.

''పోనీలెండి,మాస్టారూ,ఎవరు కోస్తే నేమి లెద్దురూ, మీ రయినా ఎప్పడో ఒకప్పుడు దాన్ని కొయ్యవలసిందే కద! ఈ మాత్రం దానికి రభసెందుకు, ముందర బయటకు పదండి.''

''ఏమిటీ, నేనా?దాన్ని కొయ్యటమా? మొదటి కాపు కాయ, అందులోనూ బలంగా ఎదిగింది, దాన్నెవరయినా కోస్తారుటండీ! విత్తనం, విత్తనం కోసం కాదుటండీ, దాన్ని నేను కొయ్యకుండా దాచింది, నా ప్రాణంతో సమానంగా కాపాడుకుంటున్నదీను...అయినా, నాతో ఒక్క మాటయినా చెప్పకుండా దాన్ని కొయ్యటం — ఇతని కేమయినా బాగుం దండీ? ముందర అది తేల్చండి!''

హఠాత్తుగా హెడ్మాస్టరు అందు కున్నాడు. ''అబద్ధం, అంతా అబద్ధం. ఇంకో రెండు పిందెలు దిగేదాకా ఆగి, ఏకంగా అన్నీ అప్పుడు కోసేసుకుని ఇంటికి పట్టుకెళ్ళి వండించుకుని తినాలని తనకు కోరికగా ఉందని విన్ననే ఇతను జంబుతో చెప్పాట్టండి, మాస్టారూ! కావలిస్తే వాణ్ణి పిలిపిస్తాను, అడగండి'' హెడ్మాస్టరు కాలింగ్ బెల్ నొక్కాడు.

ముఖలింగం ఉగ్రుడై పోయాడు. తగ్గిపోయిన ఊపు మళ్ళీ వచ్చింది. ''అవునయ్యా, అన్నాను. తింటానన్నాను. వండించుకుని తింటాననే అన్నాను. అల్లా అన్నానని లక్ష పెర్మంటా... ఎంత

[illegible] ఎక్కువ [illegible] [illegible] పర్మిషన్ [illegible] [illegible] కాగితాలు [illegible] [illegible] వాడితే [illegible] [illegible] దగ్గర [illegible] [illegible] ప్రతి [illegible] [illegible] మాట్లాడుట."

[illegible] మాష్టారు [illegible] జ్ఞాపకం [illegible] "[illegible] ఇంటికి దగ్గర ఇచ్చారుగా" [illegible] [illegible] అన్నాడు:

"[illegible], గెటవుట్!"

"[illegible] గెటవుటా, ఎవడి [illegible] సార్!" ముఖలింగం ఒక్క దూకు దూకి వెళ్ళి హెడ్మాస్టరు చేతిలోంచి కాగితం లాక్కుని [illegible] రెండుగా చించి ఒక ముక్కని హెడ్మాస్టరు ముఖం మీదకి విసిరాడు. దాని దెబ్బకు హెడ్మాస్టరు కళ్ళజోడు కింద పడి ముక్కలయింది. ఒక్క క్షణం పాటు విభ్రాంతి చెందిన హెడ్మాస్టరు తేరుకుని టేబిల్ మీద నుంచి రబ్బరుస్టాంపును అందుకుని బలంగా కొట్టి విసిరాడు ముఖలింగం మీదకి. దెబ్బను కాసుకోవటం కోసం ముఖానికి చేతిని అడ్డం పెట్టుకోగా, ఆ దెబ్బ చేతి వాచీకి తగిలి దాని అద్దం పగిలిపోయింది, ముఖలింగానికి. అతగాడు టేబిల్‌ను తప్పించుకొని ఒక్క ఉదుటున హెడ్మాస్టరు మీద పడ్డాడు. క్షణం ఆలస్యం చెయ్యకుండా హెడ్మాస్టరు ముఖలింగం మీద పడ్డాడు.

కొన్ని క్షణాల కాలంలో జరిగిన ఈ హఠాత్సంఘటనల పరంపర అందరినీ ఆశ్చర్యపరచగా, ఆశ్చర్యం నుంచి తేరుకున్న సెకండు పంతులు గబగబా బయటకు వచ్చారు. అలాగే ఇంకో ముగ్గురు పంతుళ్ళు పిలుచుకొని వచ్చేసరికి ఇక్కడ ఈ ఇద్దరూ ముష్టాముష్టి, జుట్టూ జుట్టూ, కచాకచి స్థాయి దాటి, సుందోపసుందుల్ని మించిపోయి, కిందపడి దొర్లుతున్నారు. ఈ ఇద్దర్నీ విడదీయబోయారు ఆ పంతుళ్ళు. అయితే, 'రాగానాం అరకానాం' పద్ధతిలో [illegible] వెనక్కి [illegible] వాళ్ళ ముందుకు [illegible] వచ్చిన పెరుమాళ్లతో [illegible] కుమ్ముకుంటూ, [illegible] తిట్లు పంచాంగంలో కూడా పడిపోయాడు.

'[illegible]', [illegible] —ఇత్యాది పదాలతో [illegible] [illegible] 'ఆశీర్వదించు' [illegible] వాళ్ళిద్దర్నీ విడదీయగలిగారు [illegible] వాళ్ళు. ఇద్దర్నీ ఇంటిముఖం [illegible] కుంటూ [illegible] కొచ్చింది.

సెలవురాని సెలవు ఇచ్చినందుకు పిల్లలకు అవధుల్లేని ఆనందం, పంతుళ్ళు గదిలో విస్మృతము నిర్మాణాత్మకత లేని చాంక్లేనపు చర్చా—ఇవీ మిగిలిన ఆనాటి స్కూలు కార్యక్రమాలు.

* * *

రాత్రికి రాత్రే జిల్లాబోర్డు మెంబరు ఇంటికి చేరాడు ముఖలింగం.

"కమురాజాలా, కాంచనవేళ్ళా, కాపాడవా కామురాజా!" అంటూ కట్ట కనకట్ట [illegible] కోసేసిన పొగాకు అతగాడి కాళ్ళ మీద పడేసి, అంచుకై వంగిన వాషు ఆ పట్టుని అట్లానే ఉండిపోయాడు ముఖలింగం.

కామురాజు అది పరిశీలించి, సవిలాసకల్పిగా మూడు వేళ్ళతో నోట్లోంచి చుట్ట తీసి, కనిష్ఠ కంఠంతో దాని కసున్ను దులిపి, అంగుష్ఠంతో అంగుళీయకం సవరించుకొని, క్రీగంట కిందికి చూసి, అప్పటికింకా ముఖలింగం అట్లానే ఉండడంతో "లే, లెయ్యి, లెయ్యేహే" అన్నాడు.

ముఖలింగం లేవాడు. లేవలేదు. అక్కడే ఒతికిలబడిపోయాడు. "ఏం చెప్పను, నాయుడుబావుగారూ! బోర్డు మెంబరయి ఉండి, ఇంత పెద్ద గ్రామానికే అలంకారమయి ఉండి, మీ ముక్కు కింద ఏం జరుగుతున్నదో తెలుసుకోలేని స్థితిలో మీ రున్నారంటే, ఇక నా వంటి స్కూలుడికి రక్షణ ఉందా? స్కూలు దొడ్లో పాదులు కాపు కొచ్చాయి గదా, మొదటి కోత కాయలు తమరి ఇంటికి పంపుదామని నే ననుకుంటూ ఉంటే, పొగనిచ్చాడా హెడ్మాస్టరు? ఫ్ఫ్! ఏం చెప్పను?" ముఖలింగం ఆగాడు.

కుర్చీలో కూర్చుసున్న కామురాజు పొగ వదిలి కొంచెం కిందకు వంగాడు. "ఏం అంటాడేటి?"

"అయ్యా, అసలు దాకా ఎక్కడ, బావగారూ, అంతా సొంతం సొంతం చేసేసుకుంటాం [illegible] అయ్యా, [illegible] ఎగిరిపోతాది [illegible] కొట్టాడు, తిట్టాడు. '[illegible] గాత కోయిం [illegible]' అంటూ [illegible] ఎక్కడికీ పోకు నా [illegible] [illegible] మధ్యలో? నాకు స్కూలు [illegible] ఉంది. [illegible] అది అతను ఉడత ఇతరాలండి! ఏదో, బావగారూ, తమరి కటాక్షం చల్లగా చూడబట్టి ఉన్న పిల్లలకు నాలుగు ముక్కలు చెప్పి సద్దిగతికి తీసుకొస్తున్నాను గాని, నా గురించి

ప్రవృత్తులు

ప్రేమ వ్యవహారాలతో పురుషునికన్న స్త్రీ ఎక్కువ అనుకూలంగా ఉంటుంది. స్త్రీ జీవితంలో ప్రేమ పాత్ర ఎక్కువ. ఆమెకు ప్రేమే జీవితం. పురుషుని జీవితంలో ప్రేమ ఒక భాగం మాత్రమే.

—ఇర్వింగ్

నిత్యమూ టూటీపోటీగా అతను అంటూ ఉన్న మాటల్ని వింటూ అతని కింద ఉద్యోగం చెయ్యటం మాత్రం ఇంక నా వల్ల కాదండి. అయినా, నేనో—ఎవరో ఒకరే ఈ ఊళ్ళో ఉండదగ్గవాళ్ళం. ఆ పైన మీ ఇష్టం."

కామురాజు సాలోచనగా కనుబొమలు ఒకసారి చూసి, పొగ పీల్చి, వదిలి, "అహ! అంత లెక్కపెట్టినవాడట యెవ్వారం? మంచి తెంతుకు, బోరడు క్యాయితం రాసేసి నాకో టిచ్చెయ్యి. పై వ నేసూసను కుంటను" అన్నాడు.

ముఖలింగం లేచాడు. కామరాజు దాళ్ళు మళ్ళీ ఒకసారి స్పృశించి వచ్చేశాడు. రాత్రంతా కూర్చుని వ్రాసిన పిటిషన్ లాలూకు కాపీని మర్నాడు ఉదయాన్నే తీసుకెళ్ళి కామరాజుకు అందించాడు.

* * *

'ఇంతి'గా ఉండి హెడ్మాస్టర్ని క్షోభ పెట్టేసిన అవమానాన్ని ఇంక 'ఇంతై', 'అంతంతై', మాటరెండ ప్రిగిలి [illegible] ఉష్ణంగా పనాది అతగాణ్ణి ఆ రాత్రి పక్కమీద కూర్చేసింది. అతగాడు అమాత్రానికే లొంగే రకం కాదు. 'ఊడల్లాంటి వాళ్ళని, ఊసరవెల్లుల్లాంటి వాళ్ళని ఊదర పెట్టేసి ఉప్పుని ఊదేసిన వాణ్ణి, ఈ ఉష్ణం నాకో లెక్కా?' అని మర్నాడు పొద్దున్నే లేచి ఊటపడలికి చెంబు తీసుకుని వెడుతూ అనుకున్నాడు. అనుకోవడం ఒడవుగా తిరిగి వస్తూ ఎప్పుడూ లేనిది, లెక్కలపంతులు ఇంట్లోకి అడుగు పెట్టాడు. వసారాలో గోడల అంచుల వెంబడి ఎర్రరంగు పూయబడి ఉంది. గోడమీద పూర్ణకుంభము మత్స్యాలూ, సీతా—రాముల వివాహం, పల్లకీలో సీత ఊరేగింపు, గోపికావస్త్రాపహరణం—ఇత్యాది రేఖాచిత్రాలు రంగుల్లో రమణీయంగా వేయబడి ఉన్నాయి. ఒక్క క్షణం వాటిని తేరిపార చూసి, ఇంతలో లోపల్నుంచి వచ్చిన లెక్కల పంతులుతో "మీ అమ్మాయి వివాహం అయినట్టుందే! [illegible] పిలవలేదేమండీ?", అన్నాడు. లెక్కలపంతులు "అప్పుడు మీరు మంత్రిగారిని కలవటానికి వెళ్ళారండి" అన్నాడు. "ఆహా, సరే, సరే. . . సర్లెండి . . . ఇది చూశారా, మాష్టారూ, ముఖలింగంగారు ఎంతకు తెగించారో! నవోక్ మీరే నా పొజిషన్‌లో ఉంటే అసన్ని అన్ డిస్పాట్ మర్డరు చేసెయ్యరండీ! జరిగిందంతా నిన్న మీరు చూశారు కదా! చూసింది చూసినట్టు ఓ కాగితం రాసేసి నాకు పారెయ్యండి. ఆ పై విషయం నేను చూసుకుంటాను. అన్నట్టు హెడ్మాస్టర్ల పానెల్‌లో మీ పేరు ఇంకా ఎక్కలేదు కదూ? ఆనక జ్ఞాపకం చెయ్యండి. ఈ వేళే ప్రపోజల్ పంపించేస్తాను." హెడ్మాస్టరు లేచాడు. ఇంటికి తిరిగి వస్తూనే కాసి [illegible] లాగకుండా సైన్సు పంతులుకు కబుర్లు పెట్టాడు. అతను రాగానే "చూడండి, మీకు మూడు ఇంక్రిమెంట్లు కదూ రావలసింది? ఈ వేళ బోర్డుఆఫీసుకు రాస్తాను. . . అన్నట్టు, ఆ ముఖలింగం నా మీద చేసిన దౌర్జన్యం గురించి వివరంగా కాగితం మీద పెట్టేస్కూల్లో ఇచ్చెయ్యండి" అన్నాడు. స్నానం చేసి, నిలువెత్తున పెరిగిన ఎర్రగోగు మడిగట్లు వెంబడి మూడు మైళ్ళు సైకిల్ తొక్కి, పొర్లాం దగ్గర చీలమండ లోతున ప్రవహిస్తున్న గెడ్డ దాటి, బాకివలస వెళ్ళి, డ్రాయింగు పంతుల్ని కలిసి, "తెల్ల కాగితాలూ, క్రైజులూ కొనటానికి శ్రీకాకుళం ఈ మాటు నువ్వే వెడుదువు గాని, ఆ ముఖలింగం నా మీద పడి నన్ను కొట్టినట్టు, మర్డరు చేయ

పోయినట్టు, నువ్వు అట్లాంటప్పినట్టు ఓ కాగితం రాసి ఎనక సర్కాలుకు తెమ్మా'' అన్నాడు. ఇట్లా తన కింద పని చేస్తూ, తనకు లొంగిలొంగనివున్న వారందరికి తలా ఒక రకంగా గా సూచనలు చేసి ఇంటికి చేరాడు. భోజనం చేసి, పైమీద కండువాతో కామరాజును కలుసుకోవటం కోసం బయలుదేరాడు.

అయితే, సూర్యమధ్యంలో ఆలోచనలు అతన్ని వినవేశాయి. 'ఇలగాడితో సంపర్కం పానితో సంసారమె! ఏలాన్న ప్పుడూ వాటం కాస్సుడూ వాటా పంచుమంటే నేనెక్కడ ఇచ్చేది, రిట్టైర్‌మెంట్ నాటికి నా కొంప మునిగేది! అధికారమున్న వాణ్ని, ఆ మాత్రం నాకుగా నన్ను నేను ఆదుకోలేక పోతానా?' పడిదోవలో అగి, వేతిలో ఉన్న పండు పోకకాయును చాకుతో మూడే మూడు పోట్లు పొడిచి, పెచ్చు తీసేసి, కటుక్కు కటుక్కున రెండు పోక ముక్కల్ని కోసి, అప్పటికే నోట్లో నానుతున్న తమలపాకులతో నాటిని చేర్చి, నమిలి, ఆ బొసలు గిర తల కెక్కగా, అడ్డంగా వెనక్కు తిరిగి, పులిలా పోజు పెట్టి, అటునుంచి అటే స్కూలుకు బయలుదేరాడు హెడ్ మాస్టరు.

* * *

'జాడబిడీ' పొగను ఊదుకుంటూ ఒకరూ, 'బరంపురం స్పెషల్ మఖదాయి మజాతో సుగంధ సుపారి'ని నమలగా వచ్చిన తమ్మను తుపుకు తుపుకున ఉమ్మేసుకుంటూ ఒకరూ, చెరువు దగ్గర కొన్న తాజా 'జలపుష్పాల' ను 'ఇంటి దాయి'కి ఇవ్వబోయి వంశధార పక్కని కొండ పైకి లేచిన పొద్దును బట్టి స్కూలుకు లైమయిందని తెలుసుకుని ఆ సంచిని అట్లాగే మోసుకుంటూ ఒకరూ—ఇట్లా మనిషి కో ప్రత్యేక స్థితిలో పంతుళ్ళందరూ స్కూలుకు చేరుకునేప్పటికే పదిన్నర దాటుతూంది. అందరూ 'పంతుళ్ళ గది' అనబడే పడిపోతున్న పాకలో సమావేశమయ్యారు. దేశంలో ఉన్న అనేకానేక కులాల్లో ('కాస్టు'ల్లో) 'పంతుళ్ళకులం' ఒకటి. ఈ కులంలో తప్ప బుట్టినవాడు ఇంగ్లీషు చెప్పే పంతులు నరసింహం. అన్ని తలకాయలూ గంభీరంగా ఉండటమూ, ఒకళ్ళ నొకళ్ళు తప్పించుకొని తిరుగుతూండటమూ గమనించిన అతడు సైన్సు పంతుల్ని అడిగాడు 'సంగతేమిటని'. సైన్సు పంతులు నరసింహాన్ని పక్కకు తీసుకెళ్ళి హెడ్‌మాస్టరు తనతో అన్న మాటలు చెప్పాడు. నరసింహం రెండు మూడు నిమిషాలు ఆలోచించాడు. అందరూ ఉన్న చోటుకు వచ్చాడు. అన్నాడు: ''మాస్టారూ, అందరికీ సవినయంగా మనవి చేస్తున్నాను. మనం ఇట్లా నిరంతరం ఆగర్భ శత్రువులుగా ప్రవర్తించటం నిజ్జె నాకు చాలా బాధ కలుగుతూంది. ఉత్సాహం ఎట్లా ఉన్నా, కనీసం అవసరమయినప్పుడయినా మనం దరం ఏకతను ప్రదర్శించుకోవాలి. కాని ప్రస్తుతంలో మనలో ప్రతి ఒక్కళ్ళకునూ కష్టనష్టాలకు గురి కావలసి వస్తుంది. జరిగిన సంఘటనలో ఆ ఇద్దరికీ సమానంగా బాధ్యత ఉన్నదని మనకు తెలుసు. తెలిసికూడా ఏ ఒక్కరినో మనం బలపరచటం, వారికి అనుకూలంగా కాగితాలు రాసి ఇవ్వటం మనకు శ్రేయస్కరం కాదు. మనం తటస్థంగా ఊరుకోవటం మంచిది. దయచేసి ఆలోచించండి.''

నరసింహం మాటలు నచ్చిన వాళ్ళున్నారు, నచ్చని వాళ్ళున్నారు. నచ్చని వాళ్ళలో డ్రాయింగుపంతులు ఒకడు. కాస్సేపు అక్కడ కూర్చున్నట్టే కూర్చుని నెమ్మదిగా కదిలి వెళ్ళి హెడ్‌మాస్టరు చెవిలో ఈ కబురు కాస్తా ఊదాడు.

హెడ్‌మాస్టరు ఉగ్రుడై పోయాడు. ప్యూన్ ద్వారా ఒక్కొక్క పంతుల్ని పేరు పేరునా పిలిపించాడు. సామ దాన భేద దండోపాయాల్లో ఎవరికి ఏది పని చేస్తుందో వాళ్ళకది ప్రయోగించి ఇంచుమించు అందరి దగ్గరా 'ముఖలింగం గారే దోషి' అన్న సారాంశం వచ్చేట్లు కాగితాలు వెంటనే వ్రాయించేసి పుచ్చుకున్నాడు. అట్లా వ్రాసి ఇవ్వనిదల్లా నరసింహంతో కలిసి ఇద్దరు. ఈ పుచ్చుకున్న కాగితాల బలంతో తన బుద్ధి కౌశల్యాన్ని ఉపయోగించి డి. పి. ఐ. కి ముఖలింగం మీద అతి గాఢమైన పిటీషన్ను తయారు చేశాడు, హెడ్‌మాస్టరు. దాని తాలూకు ఒక కాపీని జిల్లాబోర్డు సెక్రటరీకి, ఒక కాపీని ప్రెసిడెంటుకు, ఇంకో కాపీని డి. ఇ. ఓ.కు కేటాయించి మొత్తం అన్నింటి కవర్లనూ స్వయంగా తీసుకెళ్ళి పోస్టు మాస్టరుకు ఇచ్చి వచ్చాడు.

ఇదంతా పసిగట్టిన ముఖలింగం, హెడ్‌మాస్టరుకు వ్యతిరేకంగా తను తయారుచేసుకున్న పిటీషనుకు కాపీలు తయారు చేసి హెడ్‌మాస్టరు ఎవరెవరికి ఎట్లా కాగితాలు పంపాడో, ఆయా వ్యక్తులందరికీ తానుకూడా అట్లాగే తన కాగితాలను పోస్టులో వేసి వచ్చేశాడు.

కిందటి రోజు వరకూ తనకు ఒకడే బద్ధశత్రు వున్నాడనుకున్న హెడ్‌మాస్టరు అట్లాంటివాళ్ళు ఇంకా కొందరు తన కున్నారన్న విషయాన్ని ఆ నాడు నిర్ధారణ చేసుకున్నాడు. వాళ్ళలో ముఖ్యుడు నరసింహం. డ్యూటీ చెయ్యడంలో వర

పంట - పడతి   చిత్రం: మారేమండ శ్రీనివాసరావు (గుంటూరు)

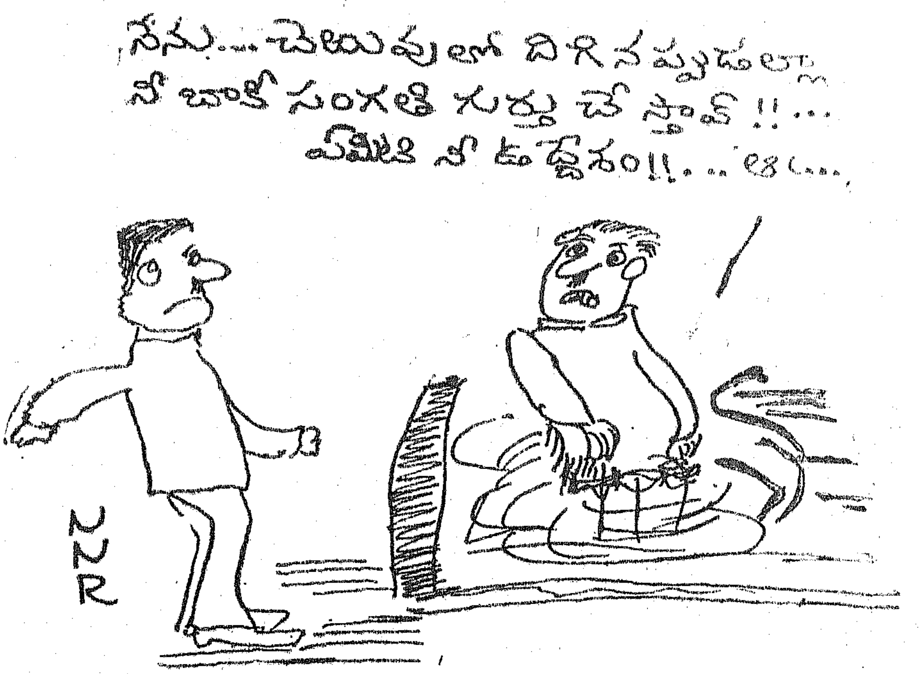

సింహం ఓ పట్టాన పొరపాటు దొర్ల నివ్వడు, దొరకడని అతనికి తెలుసు. 'అయినా సరే, వీళ్ళకి కూడా ఓ పట్టు పట్టి ప్రయత్నం చెయ్యకపోతే ఉత్తరోత్తరా తలకింది కొరివి కాగలడు. అయితే, అందరిలోంచి వీణ్ణి వేరు చేసి శిక్షించటం కుదరదు కనక, అందరి పేరునా సెపికీ, ముఖలింగానికికూడా డోసు ఇవ్వవలె' అనుకున్నాడు. పర్యవసానంగా "అందరు ఉపాధ్యాయులూ విధిగా రేపు టీచింగు నోట్సు తీసుకువచ్చి నాకు చూపించి నా చేత సంతకం పెట్టించుకోవాలి" అని నోటీసు పంపి ఆ రోజుకు బెల్లు కొట్టించేశాడు అతగాడు.

* * *

స్కూలుకు అందరికన్నా ఆఖరున వచ్చింది ముఖలింగం గనక టీచింగ్ నోట్సుల బొత్తిలో అతని నోట్సే పైన ఉంది.

హెడ్‌మాస్టరు దాన్ని తీశాడు. పేజీలు తిప్పాడు. వారంలో చెప్పవలసిన పాఠం గురించి ముఖలింగం నోట్సు వ్రాసు కున్నాడు. హెడ్‌మాస్టరు చదివాడు.

"గద్యభాగము — 'ప్రజాకవివేమన'.

పరిచయం: వేమన గొప్పకవి. ఇతడు అనేక పుత్‌గ్రంథములను వ్రాసెను. నోబెల్ బహుమానమును కొట్టేసెను. ఇతడు రాజుల్ని తిట్టాడు. కనకనే రాజు లతన్ని ప్రజాకవి అందురు. ప్రస్తుతం పాఠ్యాంశమీ విషయాన్నిగురించియే. ఈ వ్యాసకర్త తన వ్యాసములో వేమన వ్రాసిన కొన్ని బజ్జ్యముల నుదహరించెను. వేమనను జదివినచో ప్రపంచ భాషలన్నిన్నీ బుక్కటం బట్టినట్లే యగును.

పాఠ్యాంశము: పుప్పు కప్పురంబు
నొక్కపోలికనుండు
జాడ జాడ రుచుల జాడవేరు
పురుషులందు పుణ్యపురుషులేరయా
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ

తాత్పరియము: పుప్పు, కర్పూరాన్ని నొక్కితే (పచ్చ) 'పోటి' ని కనండి. చూడగా చూడగా దీని రుచి (చెక్క యొక్క) వేరు రుచి. (ఈ మూడింటికీ గల సరస్వరం సంబంధాన్ని గురించి మనకు చెప్పటానికి) పుణ్యపురుషులు పురుషుల్లో ఏరి? (లేరు అని భా. ఎక్కడయినా ఉన్నా పురుషులలో మాత్రం వుండరని భావం) నేను విశ్వదాభి రాముడను. వినండి.

కఠిన పదములు: పోలి 'ఒకానొక పదార్థం విశేషం. కనుండు' చూడండి. విశ్వదాభిరాము — ప్రపంచంలో ప్రఖ్యాతిం చిన వాడను (నోబుల్ బహుమతిని అందు కొన్నవాడను)

(మిగిలిన భాగం పై వారం చెప్పబడేది)

పద్యభాగము— 'బాలచంద్రుడు'
నోకటో పద్యం, అర్థం:

'పాటివాటితోన మేటి పౌరుషమున
పరగును పలనాటి బాలకోటి'

బాలకోటి అను పల్నాటి బాలుడు ('రామకోటి' వంటి పేరు) సాటి వాళ్ళలో గట్టి మేటిపతె మిక్కిలి ఎత్తయిన వాడు. సుదతియు సత్పురుషుడు కలవాడు."

* * *

పుస్తకం ఒక్కసారి మూశాడు హెడ్ మాస్టరు. కాలింగ్‌బెల్ నొక్కాడు. ప్యూను రాగానే "తెలుగు మాస్టరు గారిని పిలుచుకు రమ్మా" అన్నాడు. వాడు వెళ్ళి ముఖలింగంతో తిరిగి వచ్చాడు. హెడ్‌మాస్టరు అన్నాడు: "వేమన్నకు నోబుల్ బహుమతా? . . . ఈ నోట్సులో ఉన్నట్టే పాఠం చెబుతారా? మీ లాంటి అర్భకపు పంతుళ్ళున్నారు గనకనే మాలాంటి విద్యావేత్తలను హెడ్‌మాస్టర్లుగా వేస్తు న్నారు. . . దిద్దండి." హెడ్‌మాస్టరు నోట్సును ముందుకు తోశాడు.

ముఖలింగం మొహం ముడిచాడు. "ఏమండోయ్, నాకు వచ్చిందేదో నేను చెప్పుకుంటాను. . . అయినా, నా టీచింగును గురించి అడగడానికి మీ రెవరు? నా క్లాసు, నా పిల్లలు, నా ఇష్టం. అనవసరంగా మళ్ళీ నా జోలికి రాకండి. ఈ మాటు మాటలతో పోనిచ్చేది లేదు." గిరుక్కున వెనక్కు తిరిగి విసవిసా వెళ్ళిపోయాడు ముఖలింగం.

హెడ్‌మాస్టరు మొహం ఎర్రబడింది. నోట్సులో అడ్డంగా 'ది టీచర్ ఈజ్ ఎడ్వైజ్‌డ్ నాట్ టు టీచ్ రాంగ్ ఫాక్ట్స్' (తప్పు విషయాలను బోధించ వద్దని ఉపాధ్యాయుడు సలహా ఇవ్వబడు తున్నాడు) అని పచ్చ సిరాతో వ్రాశాడు. ఆ నోట్సు పక్కన పెట్టి రెండో నోట్సు తీశాడు. అది ఇంగ్లీషు చెప్పే పంతులు నరసింహానిది. తెరిచి చదివాడు. ప్యూన్ని పిలిచి, "నరసింహంగారిని పిలుచుకొ రమ్మా" అన్నాడు. కొంచెం ఆలస్యంగా నరసింహం వచ్చాడు.

"'ఇట్స్'లో ఎపాస్ట్రఫీ పెట్టలే దేమండీ?"

"'ఇట్స్'లో ఎపాస్ట్రఫీయానే నేను చదువుకోలేదు, ఏ గ్రామరు పుస్తకం లోనూ చూడలేదు. ఎట్లా పెడతాను?"

"గ్రామరు పుస్తకాల్లో ఉన్న గ్రామరే సరిపోతే, మరి మీకు 'హెడ్'గా నే నెందుకయ్యా ఇక్కడ? నేను చెబు తున్నాను, పెట్టండి."

"మీరు చెబితే పెట్టెయ్యడానికి మీరు పరిపాలనలో నాకు 'హెడ్డే' గాని, భాషలో 'హెడ్' కాదు. మీ చిత్తం వచ్చినట్లు నేను పాఠం ఎట్లా చెబుతాను? లేనిపోని పేచీలు తెచ్చి పెట్టుకోవటానికి నేను ముఖలింగాన్ని కాదన్న విషయం మరిచిపోకండి."

"ఓహో, మీరుకూడానన్నెదిరిస్తున్నా రన్నమాట! చూడబోతే ఇక్కడ కొంత మంది నా మీద కత్తి గట్టినట్టున్నారే! సరే, కానివ్వండి, చూద్దాం!"

నరసింహం చిరాకుగా మొహం పెట్టాడు. "అయ్యా, క్షమించాలి. ఇతరుల్లో తప్పుల్ని ఎంచే ముందర ఒక్కసారి మీకు మీరుగా ఆత్మవిమర్శ చేసుకోవటం అవసరం.

'సంస్కరించుకుని సంస్కరించటం' అనేది మన వృత్తి లక్షణం. ఏ ఇతర వృత్తిలోనూ లేనట్టిది. అది మీకు తెలీకపోగా, అర్థంలేని అహంకారంతో అందర్నీ బెదిరించటానికి మీరు ప్రయ త్నిస్తున్నారు. ఈ ప్రయత్నంలో మీకు మీరే ప్రతి ఒక్కరినీ బద్ధశత్రువుగా మార్చుకుంటున్నారు. ఇది మీకు శ్రేయ స్కరం కాదు. ఆ పైన మీ ఇష్టం."

నరసింహం వెళ్ళిపోయాడు.

నరసింహం మాటలు హెడ్‌మాస్టరు చెవుల్లోంచి మెదడులోకి వెళ్ళటానికి ముందుగా అతగాడి గుండెల్లోకి దూసుకు పోయినాయి. దూసుకు పోతూనే అక్కడి సిరలను, ధమనులను నొక్కినాయి. ఈ నొక్కుడుకు అవి వేగంగా పనిచేయటం మొదలు పెట్టినాయి. ఈ వేగం కారణంగా రక్తంకూడా అతి వేగంగా ప్రసరించటం మొదలు పెట్టింది. అయితే, ఎంత వేగంతో ఉన్నా భూమ్యాకర్షణ శక్తికి లొంగవలసిందే కనక, రక్తం అతడి పాదాలలోకి చేరుకుని ఒత్తిడిని సృష్టించ సాగింది. ఒత్తిడి ఒత్తిడిని సృష్టిస్తుంది కనక నేలను నొక్కిన అతడి కాళ్ళను నేలకూడా తిరిగి నొక్కేసరికి అతను ఒక్క ఊపుతో లేచి నించున్నాడు. చేతుల్ని టేబిల్‌మీద వేసి, వాటిమీద ఆని, "హుఁ" అన్నాడు. రక్తప్రసర

లోని వేగం అతన్ని నిలవనివ్వింది కాదు. అతని చేత పచార్లు చేయించడం మొదలు పెట్టింది. రెండు నిమిషాలు అతను అట్నా ఇట్నా తిరిగేసరికి రక్తంతో పుట్టిన అధిక్యోష్ణం చర్మంచేత చెమటను కక్కించేసింది. దాని ఫలితంగా నాలిక పిడచ గట్టుకొని పోయింది. అతను తిరిగి కుర్చీ దగ్గరి కొచ్చి అనూహితం దానిలో కూలబడ్డాడు. బలం కొద్దీ కాలింగ్‌బెల్ నొక్కాడు. "ౖరేయ్, జంబూ, మంచి నీళ్ళు" అన్నాడు. వాడు నీళ్ళు తేగానే తాగి కళ్ళు మూసుకుని వెనక్కి జారగిల బడి ఉండిపోయాడు. రెండు నిమిషాలు ఆగి కళ్ళు తెరిచాడు. నరసింహం అన్న మాటలు ఇప్పటికి పూర్తిగా మెదడుకు అందగా, పుచ్చుపువ్వుగా ఉన్న మొహం తిరిగి హఠాత్తుగా కందిగడ్డ అయింది. వెంటనే నరసింహం నోట్సు తీసి పచ్చ సిరాతో ఎపిగ్రఫి పెడుతూ 'ఇట్స్'ను వ్రాశాడు. దానికింద "ది టీచర్స్ పూర్ నాలెడ్జి ఆఫ్ ఎలిమెంటరీ గ్రామర్ మేక్స్ హిమ్ అన్‌ఫిట్ ఫర్ ది ప్రొఫెషన్. హి ఎజ్ ఎడ్వైజ్‌డ్ టు మేక్ హిమ్‌సెల్ఫ్ ఫిట్ ఇన్ ది షార్టెస్ట్ టైమ్ పాసిబుల్" (ప్రాథమిక వ్యాకరణంలోనే ఉపాధ్యాయుడి కున్న అల్పజ్ఞానం అతడిని వృత్తికి అనర్హుణ్ణి చేస్తూంది. సాధ్యమైనంత తక్కువ కాలంలో అర్హతను సంపాదించుకోవలసిందిగా అతడు సలహా ఇవ్వబడుతున్నాడు) అని వ్రాశాడు. ఇంక మిగతా పేపర్ చూడనక్కర్లేదన్నట్లు మిగిలిన నోట్సుల్లో గబగబా సంతకాలు చేసేశాడు.

లేచి, ఆ పుస్తకాలన్నింటినీ భద్రంగా గోద్రెజ్ బీరువాలో దాచాడు. తృప్తిగా నిట్టూర్చాడు.

* * *

ముఖలింగం పంతులు, హెడ్ మాస్టర్ల పిగ పట్ల గోత్రాల శ్రీముఖాలు డి. పి. ఐ. ఆఫీసులో నిప్పును రగిలించగా ఆ తాలూకు రవ్వలు ఒకటి బోర్డు ఆఫీసులోకి, ఇంకొకటి జిల్లా డి. ఇ. ఓ. ఆఫీసులోకి ఎగిరి వచ్చి పడ్డాయి. బోర్డు ఆఫీసులోది అణగారిపోగా, డి. ఇ. ఓ. ఆఫీసులోది అభివృద్ధి పొంది, అగ్నిశిఖగా మారిపోయి, వారం తిరిగేసరికల్లా డి. ఇ. ఓ. చేత అతని పి. ఎ. సీతరామయ్యతో "మోక్షపాం స్కూలు భాగవతం ఎంక్వయిరీ చేసిరా" అనిపించేసింది.

* * *

మధ్యాహ్నం మూడు గంటలవేళ ప్రాంతంలో స్కూలు గేటు ముందు డి. ఇ. ఓ. జీపు ఆగటం చూసి అదురుదుం పడుదుంగా హెడ్‌మాస్టరు జీపు దగ్గరికి వచ్చాడు. సీతారామయ్యకు నమస్కారం చేశాడు.

"హి హి హి! వాన రాకడ ప్రాణం పోకడ తెలియదంటారు. తమ రాస్తున్నట్లు కాకితో కబురు పంపితే. . ."

సీతారామయ్య చురుకూ చురుకూ చూశాడు, హెడ్‌మాస్టరును. కాలిపోకుండా కాబోలు కండువాను సర్దుకున్నాడు హెడ్ మాస్టరు.

ఇద్దరూ గదిలోకి వచ్చారు. సీతారామయ్య కూర్చున్నాడు. హెడ్‌మాస్టరు అడిగాడు:

"ఆబింజి తెప్పించమంటారా, అవు పాలు తెప్పించమంటారా?"

"అవ్వేమీ వద్దు. అటెండెన్సు రిజిస్టర్సు అందుకోండి."

గుబగుబలాడుతున్న గుండెను ఒక చేత్తో అదుముకుంటూ, రెండో చేత్తో నెమ్మదిగా టేబిల్ సొరుగులోంచి రిజిస్టరు తీసి సీతారామయ్యకు అందించాడు హెడ్ మాస్టరు. సీతారామయ్య రిజిస్టరు పేజీలు తిప్పాడు.

"పొద్దున్న మీరు సెలవు పెట్టారా, మాస్టారూ?"

"అం!... మం ... మం..."

"ఫరవాలేదు, నేను రాస్తాను లెండి." జేబులోంచి ఎర్రసిరా పెన్ను తీసి హెడ్ మాస్టరు పేరుకు ఎదురుగుండా 'సి. ఎల్.' అని రాసి పక్కన సంతకం పెట్టి, "మాస్టర్లందరూ స్కూల్లో ఉన్నట్లేనా?" అనడిగాడు సీతారామయ్య.

"ఆఁ ఆఁ ... ఉండాలండి ... స్లిఫ్‌టెస్టులు జరుగుతున్నాయిగదండి... ఉన్నట్లేనండి ... ఉన్నారండి ... ఒక్క నిమిషంలో చూసి వస్తాను, సార్."

"పదండి, నేనూ వస్తాను."

హెడ్‌మాస్టరు మొహం చింతకాయంత అయింది. ఇద్దరూ బయలుదేరారు. గదుల్లో చేపలమ్ముతున్నారో, కుర్రాళ్ళు పరీక్ష వ్రాస్తున్నారో తెలియని స్థితిగా ఉంది. ప్రతి గదికీ తీసుకు వెళ్ళి అక్కడున్న పంతులుకు సీతారామయ్యని పరిచయం చేస్తున్నారు, హెడ్‌మాస్టరు.

"ముఖలింగం గారు ఎక్కడున్నారు?"

"అదుగో, ఆ చివరిగదండి."

"లోపలికి అప్పుడే వెళ్ళద్దు. బయటనే ఒక్క నిమిషం నుంచుందాం."

సీతారామయ్య ద్వారం పక్కన నిలబడి లోపలికి తొంగి చూశాడు. లోపల పిల్లలు ఒక బెంచీ మీద నుంచి ఇంకో బెంచీమీదికి గంపలో చేపల్లా దూకుతూ నానాగోలా చేస్తున్నారు. కుర్చీలో కూర్చున్న ముఖలింగం టేబిల్ మీద కాళ్ళు జాపుకుని కునికిపాట్లు పడుతూ, మధ్య మధ్య బెత్తంతో టేబిల్‌మీద కొడుతూ, "సైలెన్స్" అంటున్నాడు. ఉండుండి ఒక కుర్రవాడు నించుని అడిగాడు:

"మాస్టారూ, 'ఏమయినా నాలుగు ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి' అని, మూడు ప్రశ్నలే ఇచ్చారేమండి?"

ముఖలింగం కుర్చీలో కదిలాడు. "నీకు ఈ మూడూ నిల్లాగూ రావు కదరా, గాడిదా! నీకు వచ్చిందేదో ఆ నాలుగో ప్రశ్నగా వేసుకుని సమాధానం రాసి చావండి. కనీసం పాతిక మార్కులయినా వస్తాయి."

కుర్రాళ్ళలో నుంచి నవ్వులూ, ఈలలూ, పిల్లికూతలూ వినిపించాయి. ముఖలింగం బెత్తాన్ని కొట్టి "సైలెన్స్" అన్నాడు.

సీతారామయ్య ముందూ, హెడ్ మాస్టరు వెనకాలా లోపలికి నడిచారు. కొత్త మొహాన్ని చూసిన ముఖలింగం "ఎవరు కావాలండీ?" అన్నాడు. హెడ్ మాస్టరు, "డి. ఇ. ఓ గారి పి. ఎ. గారు. ఇన్స్పెక్షనుకు వచ్చారు" అన్నాడు.

వదిలేసిన పిడాములాగా ముఖలింగం ఒక్కసారి లేచాడు. ఆదరాబాదరా ముందుకు నడిచి, వంగి, "నమస్కారమండీ" అన్నాడు.

సీతారామయ్య వినిపించుకోలేదు. కుర్రాళ్ళ బెంచీల వైపు నడుచుకుంటూ వెళ్ళాడు. వాళ్ళ నద్దుమణిగింది, ఒకడి దగ్గర ఆగి, వాడి ఆన్సరు కాగితం తీసుకొని చదివాడు: "కృష్ణదేవ రాయల సాహిత్య సేవను గూర్చి రాయమన్నారు. అంతటి గొప్పవాణ్ణి గురించి రాయటం మన తరమా? వాడిముందర మన మెంత? వాడు ఎంతో గొప్పవాడు. సీతారామయ్య మునిపంట పెదిమ కొఱ

క్కొని నవ్వు ఆపుకున్నాడు. ఆ కుర్రాణ్ణి అడిగాడు:

"అబ్బాయ్, నీకు నిజంగా ఏమీ రాదా?"

"రాదండి."

"ఎందుకని?"

"మా వసలు కొచ్చు ఏమీ అన్నలే దండి."

"సరే, కూర్చో."

సీతారామయ్య నిసనిసా బయటికి నడిచాడు. గదిలోకి వెళ్ళి కూర్చున్నాక, "పరీక్ష టైమైపోయినా సరే, ఎవ్వరినీ బయటికి వెళ్ళనవద్దని నోటీసు పంపండి. బెల్లు కొట్టవద్దని ప్యూనుకు చెప్పండి" అన్నాడు.

హెడ్‌మాస్టరు బయటకు వెళ్ళి అయిదు నిమిషాల తరవాత వచ్చాడు. సీతారామయ్య అన్నాడు: "నే నిప్పుడు వచ్చింది ఎంక్వయిరీకి." ఇలా అంటూ హెడ్‌మాస్టరు ముఖంలోకి గుచ్చి చూశాడు.

అసలే బహుళ అష్టమి చంద్రుడిలా ఉన్న అతగాడి మొహం మేఘాలతో కప్పబడిన ఆకాశంగా మారి అమాంతం అమావాస్యను పులిమేసుకుంది. "చిత్తం, చిత్తం ... ..."

"ముఖలింగం గారికీ, మీకూ వచ్చిన తగాదా విషయంలో మీరు చెప్పదలుచు కున్నదేదో వివరంగా రాసి ఇచ్చెయ్యండి."

చిక్క చచ్చిపోయాడు హెడ్‌మాస్టర్. పావుగంట కాలం తీసుకుని పది పావు తావుల నిండా వ్రాసేసి సీతారామయ్య కిచ్చాడు.

"సరే, మీరు ఇక్కడే కూర్చోండి. ఒక్కొక్క టీచర్‌నే పిలిపించండి."

హెడ్‌మాస్టరు ప్యూన్ను పిలిచి, సీతారామయ్య మాటను వాడికి అందించాడు.

ఇక ఒక్కొక్క పంతులే రావటం, సీతారామయ్య అతడితో — "పిళ్ళ కొట్లాటను గురించి మీకు తెలిసిందంతా ఇక్కడే కూర్చుని వ్రాసి ఇవ్వండి" అనటం, అతడు కాగితం వ్రాసి ఇవ్వగా దాన్ని పుచ్చుకుని ఆ పంతుల్ని అక్కడే కూర్చోమనటం — ఇట్లా సాగింది. పంతుళ్ళందరి దగ్గరా కాగితాలు పుచ్చుకున్నాక, "మీ రందరూ దయచేసి ఇక్కడే కూర్చోండి" అని, తాను కుర్రాళ్ళున్న ఒక గదిలోకి వెళ్ళి, "అబ్బాయిలూ! మీ హెడ్‌మాస్టరు గారూ, తెలుగు మాస్టారుగారూ తగువు లాడుకున్నప్పుడు అక్కడ ఉండి చూసిన వాళ్ళెవరో చెప్పండి" అన్నాడు. వాళ్ళలో వాళ్ళు కొంతసేపు తర్జనభర్జనలు చేసు కున్నాక కొన్ని పేర్లు తేలాయి. వాళ్ళలో అప్పుడు అక్కడ ఉన్నవాళ్ళందర్నీ పక్క గదిలోకి తీసుకెళ్ళి కూర్చోబెట్టాడు సీతారామయ్య. వాళ్ళను కూడా తనకు తెలిసింది వ్రాసి ఇమ్మనమన్నాడు. ఆ కాగితాలన్నీ పుచ్చుకుని హెడ్‌మాస్టరు గదికి వచ్చాడు. కుర్చీలో కూర్చుంటూ అన్నాడు: "మీకు టీచింగు నోట్సులు రాయించడం అలవాటున్నదా?"

హెడ్‌మాస్టరు మొహంలో సంతోష రేఖ తళుక్కు మంది. "చిత్తం, రాయి స్తున్నానండి. చూస్తారా?" అంటూ వెళ్ళి గోద్రెజ్ బీరువా తీసి నోట్సుల బొత్తి తీసుకొచ్చి జాగ్రత్తగా సీతారామయ్య ముందు ఉంచాడు. సీతారామయ్య పై నోట్సు తీశాడు. అది నరసింహానిది. పేజీలు తిప్పి రెండు నిమిషాలు చూశాడు. తీక్ష్ణంగా హెడ్‌మాస్టరును చూస్తూ అన్నాడు:

"'ఇట్స్'తో ఎపాస్ట్రఫీ ఉండదం టారా? ... మీరు క్రీస్తుకు గాని పాఠం చెప్పలేదు గద!"

హెడ్‌మాస్టరు మొహంలో కత్తి వాటుకు నెత్తురుచుక్క లేదు. "చిత్తం, చిత్తం ..."

"మీరేమీ చెప్పనక్కరలేదు. మీ లెవల్ తెలిసింది లెండి."

సీతారామయ్య తన ఎటాచీ లోంచి నోట్‌బుక్ తీసి ఏదో వ్రాసుకున్నాడు. మరో రెండు నిమిషాలు ఆ పుస్తకం చూసి మూసేసి, పక్కన పెట్టాడు. రెండో పుస్తకం ముఖలింగానిది, తీశాడు. లోపలి పేజీలు చదివాడు. మళ్ళీ తన నోట్ బుక్‌లో వ్రాసుకున్నాడు. మిగిలిన పుస్తకాలను అక్కడక్కడ చూశాడు. హెడ్‌మాస్టరుతో "ఇవి ఎవ రివి వాళ్ళ కిచ్చేయండి" అన్నాడు.

పంతుళ్ళందరూ ! ఎవరి పుస్తకాలు వాళ్ళు తీసుకున్నారు.

హఠాత్తుగా సీతారామయ్య హెడ్‌మాస్టరు వంక తీక్ష్ణంగా చూస్తూ, "ఏవి, మాస్టారూ, కాష్ బుక్కూ, ఎస్. ఎఫ్. ఫండ్ బుక్కూ—అందుకోండి" అన్నాడు.

హెడ్‌మాస్టరు బిగుసుకుపోయాడు. చేతులు కట్టుకుని నించున్న వాడల్లా వణకడం మొదలుపెట్టాడు. నీళ్ళు నము లుతూ నూతిలోనుంచి లాగా అన్నాడు: "తమరు ... వస్తారని ... తెలియదు కదండి.... గుమాస్తా ... సెలవుమీద... వెళ్ళిపోయాడండి ... బీరువా ... తాళం వేసుకుని వెళ్ళిపోయాడండి."

హఠాత్తుగా సీతారామయ్య ముఖంలో తీవ్రత వ్యక్తమయింది. "నాన్సెన్స్..., కుంటిసాకులు చెప్పకండి... బ్రేక్ ఓపెనిట్ (బద్దలుకొట్టి తెర వండి) ... వెళ్ళండి!"

ఒంట్లో వణుకుడు ఎక్కువకాగా హెడ్‌మాస్టరు బయటికి వెళ్ళాడు. అయి

> స్త్రీ ప్రేమను సంపాదించటానికి అనేక మార్గాలున్నాయి. అన్నింటిలోను 'జాలి' సూటి అయిన మార్గం.
>
> —బ్యూమాంట్

దారు నిమిషాల తరవాత పుస్తకాలతో వచ్చాడు. సీతారామయ్య వాటి పేజీలు తిప్పాడు. చూస్తున్నది కొద్దిసేపే అయినా, ప్రతి పేజీని నిశితంగా పరిశీలిస్తున్నట్టు అతని చూపుల్నిబట్టి అక్కడ ఉన్న వాళ్ళందరికీ వ్యక్తమవుతూనే ఉంది. ఠక్కులాగా అతని కంఠం ఖంగుమంది.

"రిజల్యూషన్స్‌లేకుండా సొమ్ము ఎల్లా విత్‌డ్రా చేశారు? ... ఖర్చు పెట్టిన సొమ్ముకు వోచర్సు చూపించగలరా ... సరి, కాష్‌బుక్కు అప్‌టుడేట్‌గా కూడా లేదే! ... ప్లీజ్ ఆన్సర్ మి."

"... ... ..."

చెమటతో హెడ్‌మాస్టరు కాలరు, భుజాలు, చేతుల చివర్లు తడుస్తున్నాయి. దీనత్వమంతా కరడుగట్టి అతని ముఖంలో చోటు చేసుకుంది. కాళ్ళలో వణుకుడు ఎక్కువయింది. నోడ పక్కకు వాల్చేసి చూస్తూ నించుండిపోయాడు.

సీతారామయ్య ఆ పుస్తకాల్లో సంతకాలు చేశాడు. కొంతసేపు తన నోట్‌బుక్‌లో వ్రాసుకుని ఆ పుస్తకాలు హెడ్‌మాస్టరుకు ఇచ్చేశాడు. పంతుళ్ళ వైపు తిరిగి అన్నాడు: "అయ్యా! మిమ్మల్ని చాలాసేపు కూర్చోబెట్టినట్టు న్నాను. ఇంక మీరు వెళ్ళవచ్చు. అవసర మయితే కబురు పంపుతాను. ఆదివార మని రేపు ఊరు వదలకండి."

పంతుళ్ళందరూ నించుని నమస్కా రాలు పెట్టి ఒక్కొక్కరే బయటికి వెళ్ళి పోయారు. హెడ్‌మాస్టరు మాత్రం మిగిలిపోయాడు. హీనస్వరంతో అన్నాడు: "అయ్యా! చిన్న కబురు ... ఈ రాత్రికి ఉండిపోయేటట్లయితే ... మా ఇంట్లో భోజనం ఏర్పాటూ, అదీ ..."

"అక్కర్లేదు. నా ఏర్పాటుతో నేను వచ్చాను. మీ ప్యూన్ని ఇక్కడ పడుకో మనండి. నాకూ, నా ప్యూనుకూ, డ్రైవరుకూ పాలూ, మంచినీళ్ళూ పంపించండి. పాలు డబ్బుకే సుమా!"

"చిత్తం, చిత్తం. అలా అనటం భావ్యం కాదు. మా ఇంట్లో భోజనం చెయ్యటానికి మీకు అభ్యంతర మేమిటో...?"

"ఇది మీ ఇంట్లో పెళ్ళి కాదుగద! అదే అభ్యంతరం. మీ రింక మీ పని చూసుకోవచ్చును."

నీరసంగా హెడ్‌మాస్టరు బయటికి కదిలాడు. సీతారామయ్య తన ఎటాచీతో బయటికి నడిచాడు.

* * *

పళ్ళూ, పాలూ ఫలహారం చేసి పడకెల గదిలో కుర్చీలో కూర్చుని హరికేన్ లాంతరు వెలుగులో వ్రాసుకుం టున్నాడు సీతారామయ్య. ఎదురుగా టేబిల్ మీద స్టేట్‌మెంట్ల బొత్తి ఉంది. పక్కనే తామర గింజల కుప్ప ఉంది. ఒక్కొక్క గింజనే నోట్లో వేసుకుంటూ, ఒక్కొక్క కాగితమే చూస్తూ తన ఎంక్వైరీ రిపోర్టును తయారు చేసుకుంటున్నాడు.

సీతారామయ్య తాలూకు ప్యూను లోపలికి వచ్చి, "బోర్డు మెంబరుగారి పాలేరు దండాసి మీతో మాట్లాడాలని వచ్చాడు, సార్" అన్నాడు.

"లోపలికి రమ్మను."

దండాసి లోపలికి వచ్చాడు.

"నమస్కారం, బాబూ."

"ఏమిటీ పని?"

"హిఁహిఁహిఁ! మరేటి నేదండి. మా అయ్యగారు — అదేనండి, కామరాజు గారు — ఆరింటికాడ పక్కా అదీ ఏయించేసినారండి. ఈ రేత్తిరికి తమర్ని అక్కడి కొచ్చీసీమన్నారండి."

"ఎందుకయ్యా, ఇక్కడ బాగానే ఉంది. అక్కర్లేదు."

"అదికాదండి. రేత్తిరేల నక్కలూ అయ్యా సిక్కుపెట్టేసీత్తాయండి.

"ఫరవాలేదు."

"అసలికి అదికాదండి ... తమరు జీపులో ఒచ్చేసినారు గదండి, ఒల్లు నొప్పులు పుడతంటదండి ... అంతుకని."

"అందుకని?"

దండాసి ఒక చెయ్యి వెనక్కు కట్టు కుని రెండో చేత్తో తలగోక్కున్నాడు. ఇకిలిస్తూ అన్నాడు:

"అబ్బెబ్బె, మరేటి నేదండి ... తమరి ఒల్లు నొప్పులు పోవాల గదండీ... అంతుకని ... హిఁ హిఁ ... ఈ ఊల్లో అడగుంట వొడ్డిదో టున్నాదండి ... అయ్యగారు ... దాన్ని కుదిరించీసినా రండి. తమ రొచ్చీసీయండి, మా సుకం గుంటది."

సీతారామయ్య కుర్చీలో వెనక్కు వాలి కళ్ళు మూసుకుని రెండుక్షణాలాలో చించి అన్నాడు: "ఓహో, అదా సంగతి! రానని చెప్పు, వెళ్ళు."

దండాసి స్వరం మార్చాడు. దర్పం తొంగిచూస్తున్న విధంగా అన్నాడు: "అంతేనంటారా?"

"అంతే. ముందు వెళ్ళు."

"మరయితే ఆరి మాట ఆకరిమా టినండి. ముకలింగం గారిమీద గాని రాసీసినారంటే ... అయ్యగారు తమరి

ఉద్యోగం విషయం చూసేసేట్టైతేనని చెప్పే మన్నారండి. త్వరిట్నం."

సీతారామయ్య గొంతు కఠినంగా మారింది. "నా ఉద్యోగం విషయమా? తీసేయిస్తారా? అందుకు సిద్ధమేనని చెప్పు. వెళ్ళు."

"అది కాదండి ..."

"గెటవుట్!" సీతారామయ్య అరిచాడు.

విసురుగా బయటకి నడిచాడు టిండాసి. బయటనించున్న ప్యూన్ను చూసి, దగ్గరికెళ్ళి పిడికిలి గాలిలో ఆడిస్తూ అన్నాడు:

"ఏటి విషయం?"

"ఇష్, నిప్పు, నిప్పు!"

"ఏటేటి, సత్తెంగా నువ్వే నన్న మాట! ఎన్నాళ్ళకు 'నిప్పు' సూసినాను!" టిండాసి గొణుక్కుంటూ త్వర త్వరగా చీకట్లో కలిసిపోయాడు.

అరగంట గడిచింది. హెడ్మాస్టరు వచ్చాడు. గదిలోకి వస్తూనే నమస్కారం పెట్టాడు. కోటు జేబులోంచి కవరొకటి తీసి టేబిల్ మీద పెట్టాడు. బల్ల మీద కూర్చున్నాడు.

"ఏమిటి ఇట్లా వచ్చారు?" సీతారామయ్య అడిగాడు.

"అబ్బే, ఏమీ లేదండి. . . గిట్టని వాళ్ళు అనేకమంది నా గురించి గిట్టని విధంగా చెప్పటం సహజం. ఈ స్కూలు స్టాఫ్ ఎటువంటి దంటే, వీళ్ళకు ప్రతి చిన్న విషయంలోనూ నవ్వేవాళ్ళకు నవ్వసందు, దెప్పేవాళ్ళకు దెప్పసందు కనుపిస్తూనే ఉంటుంది. . . అందులోనూ ముఖ్యంగా ముఖలింగం గారిని గురించిన అసలు విషయం మీకు తెలిస్తే. . ."

"అందర్నీ గురించీ అన్ని విషయాలూ తెలుస్తూనే ఉన్నాయి."

"అది కాదు, సార్, అతను స్కూలుకు వేరుపురుగు."

"మీరు విత్తుపురుగనే విషయాన్ని పిల్లలూ, రికార్డులూ చెపుతున్నాయి."

"చిత్తం, చిత్తం. . . మీ రొస్తున్నట్టు ఏమాత్రం ముందుగా తెలిసినా జాగ్రత్త పడేవాడినండి."

సీతారామయ్య మందహాసం చేశాడు. "మీరు ఎంత జాగ్రత్త పడినా తెలిసేవి తెలియక మానవు. అసలు ఒక టీచరు హెడ్మాస్టరు మీద పిటిషన్ పెట్టా డన్నప్పుడే ఆ హెడ్మాస్టరు ఎటువంటి వాడో తెలిసిపోవటం లేదా? . . సరే, ఇంతేకదా! ఇంక మీరు వెళ్ళవచ్చు. . . అన్నట్టు, ఆ కవరేమిటి?"

హెడ్మాస్టరు లేచి వచ్చి హఠాత్తుగా సీతారామయ్య చేతులు పట్టుకున్నాడు. గొంతు గాద్గదికంకాగా, అన్నాడు: "ఇవి చేతులు కావు. . . బుద్ధి గడ్డితిని ఏదో చేశాను. పిల్లలు గలవాణ్ణి. ఉడతాభక్తి కవర్లో రెండు వందలుంచాను ... ఈ మాటుకు క్షమించి వదిలి పెట్టండి. ఇకమీదట జాగ్రత్త పడుతుంటాను."

చేతులు విదిలించేసుకుని సీతారామయ్య చటుక్కున లేచి నించున్నాడు. కోపమే మాటలు రాగా, అన్నాడు:

"క్షమించాలా? రెండు వందలా!. . . ప్లీజ్ టేకిట్ అవే అండ్ లీవ్ మి ఎలోన్" (దయచేసి దాన్ని తీసుకుని నన్ను ఒంటరిగా వదలండి).

సీతారామయ్య దూరంగా జరిగాడు.

"అంతేనా?"

"అంతేగాక అంతే!"

"సరే! ఈ జెట్టింత వరకూ నేనూ చూస్తాను. మాన్యాలు పెట్టిన్నాడు తెలుస్తుంది, నే నెవర్నో!"

"యూ ఫస్ట్ స్టేపవుట్, సర్!"

* * *

ఎంక్వైరీ రిపోర్టును చూసిన డి. ఇ. ఓ. కంగారుపడి సీతారామయ్యను అడిగాడు:

"చూసి రమ్మంటే కాల్చి వచ్చినట్టు, ఇంత గాఢంగా తయారు చేశావేమిటి రిపోర్టును? వాళ్ళ ఉద్యోగాలకే ఎసరు పెట్టేట్టున్నావు చూడబోతే!"

"నా కర్తవ్యం నేను నిర్వహించాను."

"అది సరేలేవయ్యా! వాళ్ళు ఎవరను కున్నావు? రాట్నాలు కాల్చిన పెంకులు. ఇంతవరకూ ఏ ఇన్స్పెక్టరునూ ఊళ్ళోకి అడుగు పెట్టనివ్వని వాళ్ళు! ఇప్పుడు వాళ్ళిద్దరూ కలిసి నిన్ను పాసికొండల్లోకో, పెన్న తిన్నెల మీదికో తోయించేస్తే?"

"పసిఫిక్ సముద్రంలో పడేయించినా ఇదే నా కర్తవ్యం అయితే ఇట్లాగే నిర్వహిస్తాను."

"అంటే, బతికి సుఖపడ దలుచుకో లేదన్నమాట!"

"క్షమించండి, సార్! ఈ నాడు మనం ఉన్న పరిస్థితుల్లో మనం సుఖ పడుతున్నా మనుకోవటమే ఒక భ్రమ. కోట్లమంది ప్రజలు అజ్ఞానాంధకారంలో పడి కొట్టుకుంటూండగా, వాళ్ళకు విద్యా భిక్ష పెట్టి విజ్ఞానులనుగా తీర్చిదిద్దవలసిన ఉపాధ్యాయులు, అట్లా చేయటానికై ఆ వృత్తిని స్వీకరించిన వాళ్ళు అట్లా చెయ్యకపోతే, అనుక్షణమూ స్వార్థచింతనతో, పరస్పర విద్వేషాలతో విద్యాలయాలను రణరంగాలుగా చేసుకోవటం, పసికందుల భవిష్యత్తును భస్మం చేయడం చూస్తుంటే బాధ్యతతో ఆలోచించే ఏవ్యక్తికి అయినా సుఖం ఎల్లా ఉంటుంది, సార్? ఈపరిస్థితే ఇంకా ఇంకా కొనసాగితే, జాతిలో రాబోయే తరాలు భయంకర అజ్ఞానాంధకారంలోకి ఎంత లోతుగా మునిగిపోతూ ఉంటాయో ఊహించ గలమా, సార్! అంత దూరం ఎందుకు,

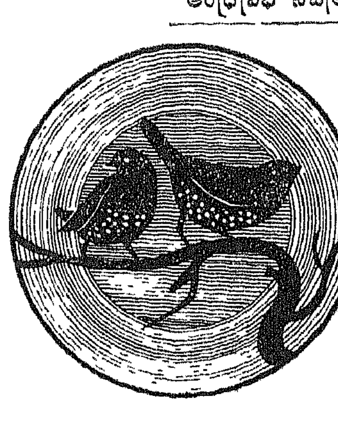

జంట చిత్రం: డి. పండరి (కరీంనగర్)

సార్ మీ పిల్లలే పబ్లిక్ స్కూల్లో కాకుండా మోక్షపాం స్కూల్లో చదువు తున్నట్టుగా రెండు నిమిషాలు ఊహించు కోండి, సార్! అతి సామాన్యుడైన ఒక తండ్రి ఆవేదన మీకు అర్థమవుతుంది." సీతారామయ్య గొంతు గాద్గదికమయింది.

డి. ఇ. ఓ. కుర్చీలో వెనక్కు జారగిల బడి అతని వంక చూస్తూ ఉండి పోయాడు. చివరికి అన్నాడు:

"సరే, నీ ఆవేదన నా కర్థమయింది. ఇంచుమించు అన్ని స్కూళ్ళూ ఇంత గానూ భ్రష్టమై ఉండగా, నీ ఒక్కడివే వీటన్నింటినీ ఉద్ధరించగలవుటయ్యా!"

"నిజమే, సార్! ఇంత పెద్ద సమాజంలో నా అస్తిత్వంగానీ, నా కర్తవ్య నిర్వహణ ప్రభావంగానీ అల్పాతి అల్పమే అవ్వవచ్చు. కానీ, శూన్యం కాదుగా!"

"శూన్యమే అయితే?"

"అయినా ఫరవాలేదు. నన్ను కని, పెంచిన సమాజం పట్ల నా బాధ్యతను సక్రమంగా నిర్వహించాననే తృప్తి నాకు మిగులుతుంది. పరమాత్మ ఎదుట ముఖాముఖీగా నిలబడవలసిన సమయమే వస్తే నిర్భయంగా నిలబడగల మానసిక స్థైర్యం నాకు ఇప్పుడే లభిస్తుంది."

డి. ఇ. ఓ. దీర్ఘంగా నిశ్వసించాడు. రుమాలుతో కళ్ళజోడు తుడుచుకుంటూ, "సరే, కానీ" అన్నాడు.

* * *

గత్యా గత్యా ముఖలింగమూ హెడ్మాస్టర్లను గూర్చి డి. ఇ. ఓ. ఊహించింది నిజం కాజొచ్చింది. తమ తమ పలుకుబడుల నుపయోగించి చెరొక వైపు నుంచీ వాళ్ళు చేసిన ప్రయత్నాల్లోని తీవ్రత చాలా భాగం సీతారామయ్యను బదిలీ చేయించటం వైపు ప్రవహించింది. ఈ లోపల డి. ఇ. ఓ. మనస్సులో అనేక ఆలోచనలు రేకెత్తసాగాయి. 'చాలామంది చెయ్యలేకపోయిన పనిని తా నొక్కడుగా సీతారామయ్య నిర్వహించాడు. అతను చూపిన నేర్పు ప్రశంసించ దగిందే గాని, గుండె నిబ్బరమో? "అదో"మంటే తన లక్ష్యం తన చేత పని చేయించిందంటు న్నాడు. అతని ఆలోచనలు ఎంత నిర్మాణాత్మకాలు!' ఇట్టివి అతడి మనస్సును ఆర్ద్రపరచసాగాయి. పర్యవసానంగా అతడు తన ఎంక్వైరీ రిపోర్టుతో బాటుగా డి. పి. ఐ. చేత ఒక డి. ఓ. లెటరు వ్రాశాడు. అందులో సీతారామయ్య తాలూకు నిస్స్వార్థత, కార్యనిర్వహణా దక్షతలను గూర్చి, అతనికి వ్యతిరేకంగా పనిచేస్తున్న శక్తులను గూర్చి వివరించాడు. సీతారామయ్యకు 'పలుకుబడి' అంటూ ఏదీ లేదనీ, ఉన్న ఆస్తి అంతా అతని జీతమూ, నిజాయితీలు మాత్రమే అనీకూడా అందులో పొందుపరిచాడు.

ఫలితం? మూడో వారం గడవకుండా ఆర్డర్లు వచ్చి పడ్డాయి. వాళ్ళ ప్రయత్నాలకు పురిట్లోనే సంధి కొట్టగా, హెడ్మాస్టరూ, ముఖలింగమూ రివర్టు చెయ్యబడ్డారు. లక్ష్మీనరుసుపేటలో అసిస్టెంటు లున్న హెడ్మాస్టరు మక్కువ దగ్గరి సిద్ధాపురం చేరాడు! కురుపాంలో అన్నదమ్ములూ, అత్త మామలూ ఉన్న ముఖలింగం ఉద్దానంలోని ధర్మపురి చేరాడు! ఈ ఐమూల బదిలీలతో ఆగి పోలేదు. మోక్షపాం స్కూల్లోని మిగతా పంతుళ్ళూ, ప్యూనులూ గింజలు చల్లబడి నట్టు ఎడా పెడా విసిరి వేయబడ్డారు.

ఏతావతా, మరి కొన్నేళ్ళ పాటు మోక్షపాం స్కూల్లోనే కాదు, ఆ చుట్టుపక్కల ఏ స్కూల్లోనూ పంతుళ్ళు కొట్టుకున్నట్టుగాగానీ, స్కూలు ఆస్తుల్ని తిన్నట్టుగా గానీ ఏ రిపోర్టూ వెళ్ళ లేదు. ఎవరూ చెప్పుకోలేదు. ఆ ప్రాంతపు స్కూళ్ళలో 'వేస్టేజి' (తప్పే పిల్లల సంఖ్య) కూడా తగ్గిందనే చెప్పుకోవాలి.

* * *

ఒక 'గోరంత దీపం' కాంతి ప్రసరించటానికి ఒక జానెడంత బీరకాయ కారణభూత మవటం ఆశ్చర్యకరం కాదూ? ✻